

Comissió
Interuniversitària
de Llenguatge
Administratiu
i Jurídic

Actes de la II Jornada (14 de maig de 2001)

La justícia comença a parlar català

El Pla pilot de funcionament en català de quaranta oficines judicials

Rosa Lizandra

Coordinadora de l'equip de normalització lingüística de l'àmbit judicial

---

1 La presència del català en l'Administració de justícia i els obstacles que n'impedeixen l'ús

És ben sabut per tothom que l'Administració de justícia és un dels àmbits menys permeables a l'ús del català. Abans d'analitzar el Pla pilot de funcionament en català de 40 oficines judicials, que es va iniciar el proppassat mes d'octubre, exposaré breument la situació del català en aquest àmbit i els problemes que n'obstaculitzen l'ús.

1.1 Procedència forana del funcionariat

Un dels primers elements que cal tenir en compte a l'hora d'examinar els problemes que impedeixen l'ús normal del català en l'Administració de justícia és la procedència forana del personal que hi treballa. La manca de tradició opositora a Catalunya, d'una banda, i l'estructura estatal dels cossos de funcionaris dissenyada per la Llei orgànica del poder judicial, de l'altra, han permès l'arribada massiva de personal de fora de Catalunya en aquesta Administració. Moltes d'aquestes persones vénen a Catalunya amb la intenció d'anar-se'n al seu lloc d'origen tan aviat com puguin, i això genera una provisionalitat excessiva del personal de les oficines judicials que dificulta el procés de normalització lingüística.

Aquesta mobilitat dels funcionaris, que genera la procedència no autòctona del personal, fa que sovint una oficina judicial que ha començat a usar el català en el treball diari canviï d'orientació a causa de l'entrada de nous funcionaris que no l'utilitzen. Aquest fet és especialment greu, sobretot, a les comarques de Tarragona i Lleida i a l'àrea metropolitana de Barcelona: els funcionaris que hi van no tenen cap intenció d'instal·lar-s'hi ni tampoc d'aprendre català, que, d'altra banda, ningú no els ha exigit; consideren el català com un element entorpidor de la seva feina i mostren, en el millor dels casos, una indiferència total vers la llengua pròpia de Catalunya.

Val a dir, no obstant això, que la mobilitat dels funcionaris ha quedat lleugerament reduïda amb la territorialitat de les oposicions, però fins que el català no sigui un requisit per accedir a l'Administració de justícia o els cossos de funcionaris no deixin de ser estatals, continuaran arribant moltes persones de fora de Catalunya i, per tant, hi continuarà havent pràcticament la mateixa mobilitat.

1.2 Poc coneixement del català

Atesa la procedència no autòctona del personal de les oficines judicials, el desconeixement de la llengua per part del funcionariat (especialment jutges, secretaris judicials i fiscals) és un altre element que dificulta la introducció del català a les oficines judicials. La no-exigència de coneixements de català per accedir a la justícia fa que el funcionariat que hi presta serveis no estigui preparat per atendre la ciutadania en català.

Per les dades de l'informe de normalització lingüística de l'àmbit judicial corresponents a l'any 2000, sabem que només hi ha un 40 % de funcionaris que entenen, parlen i escriuen en català.

En relació amb aquest punt, val a dir que el desconeixement d'aquesta llengua és un motiu que, tot i ser evident, està molt lluny de justificar l'escassetat de l'ús del català, ja que l'ús està molt per sota d'aquest 40 %. De fet, el desconeixement del català sovint només és una excusa del funcionari o la funcionària per no fer l'esforç de canviar de llengua, atès que la majoria han pogut accedir als cursos de català o de llenguatge jurídic que s'imparteixen als jutjats.

1.3 Persistència de la inèrcia diglòssica dels operadors jurídics

En l'Administració de justícia s'ha creat una inèrcia, difícil de trencar, que consisteix en el fet que els operadors jurídics i, per tant, tots els qui es mouen al voltant de l'Administració de justícia, malgrat que en les seves activitats no professionals facin servir el català, tenen consciència que en la seva tasca professional han d'actuar en castellà i, per tant, no utilitzen el català en els seus escrits ni mostren cap interès a sol·licitar-ne l'ús durant el procés. Aquesta situació, a més, provoca que el funcionariat vegi l'ús del català en els jutjats com una necessitat artificial, atesa la poca demanda d'aquesta llengua que hi ha entre els professionals del dret.

1.4 Material de treball en castellà

Si fem un cop d'ull al material de treball dels operadors jurídics (manuals, codis anotats, monografies, etc.), constatem que majoritàriament estan redactats en llengua castellana. Aquesta circumstància incideix de manera molt negativa en el procés de normalització lingüística d'aquest àmbit perquè no permet que els operadors jurídics es consciencin que la justícia també pot parlar català.

1.5 Marc jurídicolingüístic advers

La regulació del règim lingüístic de l'àmbit judicial s'estableix en l'article 231 de la Llei orgànica del poder judicial, la redacció de la qual comporta un clar menysteniment del principi d'igualtat de les dues llengües cooficials i atorga una evident preferència al castellà respecte del català. D'acord amb aquest article, el català és d'ús merament potestatiu per part del funcionariat mentre cap part n'al·legui indefensió. El castellà, en canvi, es considera l'idioma habitual en l'Administració de justícia. A més, es nega qualsevol efecte extraterritorial als documents redactats en català que constin en les actuacions judicials i que hagin de tenir efectes fora de la comunitat autònoma. Així, el fet que aquesta documentació s'hagi de traduir al castellà inhibeix els agents jurídics de l'ús del català.

La Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, va anar una mica més enllà i va establir que els ciutadans poden exigir l'ús del català en les testimoniances de les sentències i en els actes resolutoris. Però fora d'això, el funcionariat no té cap tipus d'obligació de respondre en català quan els ciutadans s'hi adrecen en aquesta llengua. Atès que no s'ha establert un principi general de respecte de l'opció lingüística del justiciable, el dret a l'opció lingüística està en mans del funcionariat i, freqüentment, depèn dels jutges o dels secretaris d'oficina.

Pel que fa a la regulació lingüística del registre civil, la situació és clarament contrària, ja que no es respecta la cooficialitat de les dues llengües. Concretament, l'article 298.6 del Reglament del registre civil considera un defecte de forma un assentament signat en un idioma diferent del castellà. Per tant, un jutge que apliqui estrictament el Reglament no pot considerar vàlida cap inscripció en català, la qual cosa comporta molts problemes especialment als jutjats de pau de municipis petits, on els assentaments s'han fet sempre en català. Un exemple recent d'això, que tots hem pogut conèixer pels mitjans de comunicació, és el cas del Jutjat de Pau d'Arbúcies, que pel fet de fer els assentaments en català ha rebut una comunicació del jutge de Santa Coloma de Farners, que és l'encarregat del Registre Civil, en què se li recorda que els assentaments només es poden fer en castellà.

Així, constatem que a les oficines judicials és molt habitual que els jutges i secretaris judicials, fent un mal ús del principi de la independència judicial en què està estructurat el poder judicial, siguin els qui determinen la llengua que s'ha d'utilitzar a la seva oficina. D'aquesta manera, la llengua emprada a l'oficina respon únicament a la voluntat del personal que hi treballa i no a la del ciutadà o la ciutadana que s'hi adreça.

2 El Programa de normalització lingüística de l'àmbit judicial

Des de l'any 1993, el Departament de Justícia duu a terme el Programa de normalització lingüística de l'àmbit judicial. En aquest Programa es va preveure el desplegament per tot el territori d'un total de 43 dinamitzadors lingüístics amb la missió d'estimular l'ús del català entre el personal dels jutjats. Amb aquesta finalitat, els dinamitzadors tradueixen les plantilles de documents o de sentències que fa servir cada jutjat i fan tasques de correcció i d'assessorament per al personal de les oficines judicials.

Cal destacar que un dels objectius fixats en el Programa és aconseguir que el funcionariat tingui la competència lingüística suficient per treballar en català de manera autònoma. D'acord amb aquest objectiu, doncs, durant els anys d'execució del Programa s'han dedicat molts recursos a la formació de funcionaris i s'han donat moltes facilitats perquè tothom pugui accedir als cursos de català que es fan als jutjats.

L'execució d'aquest Programa ha permès que l'ús del català a l'Administració de justícia hagi augmentat, encara que tímidament, els últims anys. Però cal destacar que, si bé hi ha oficines o persones que de manera aïllada han decidit utilitzar el català en la seva feina diària, són opcions que no responen mai a un criteri d'ús lingüístic, sinó a la voluntat individual de cada persona. Aquesta circumstància comporta que quan es produeix un canvi de personal a l'oficina o arriba un jutge o secretari nou que desconeix la llengua pròpia de Catalunya, el castellà torna a convertir-se en l'única llengua que s'utilitza a l'oficina. És a dir, les inèrcies de funcionament en castellà són tan fortes, que el català, quan s'utilitza, és sempre en una situació provisional.

3 El Pla pilot de funcionament en català de quaranta oficines judicials

3.1 Objectius

Arran del fet que el funcionariat no es decideix a utilitzar el català d'una manera «normal» i que quan l'utilitza està sotmès a uns condicionants que deixen l'ús del català en una situació precària, el Departament de Justícia va decidir reorientar les línies d'actuació en matèria de normalització lingüística mitjançant la posada en marxa del Pla pilot de funcionament en català de 40 oficines judicials.

L'objectiu principal del Pla pilot és demostrar que a Catalunya un jutjat pot treballar en català sense causar retards ni dilacions indegudes, i sense provocar indefensió a les parts per desconeixement de la llengua, ja que l'últim cens lingüístic català reflecteix que el 98 % de les persones residents a Catalunya entenen el català.

Durant el temps fixat per participar-hi, les oficines inscrites s'han de comprometre a redactar en català tota la documentació que generin, tant dels assumptes nous com dels que hi ha en tramitació, tret que alguna de les parts al·legui indefensió per desconeixement de la llengua.

Així doncs, a partir del 9 d'octubre de 2000 el Departament de Justícia va iniciar el Pla pilot de funcionament en català de 40 oficines judicials, conscient que podia representar un avenç molt important en l'ús del català en aquest àmbit.

3.2 Funcionament

Inicialment, aquest Pla es va preveure amb una durada de sis mesos en un nombre de 40 oficines judicials distribuïdes per tot Catalunya i que abastin tots els ordres jurisdiccionals existents. Les oficines inscrites han de nomenar un/a coordinador/a que fa la interlocució entre el jutjat i el Departament de Justícia, i mensualment han de lliurar un recompte de tots els assumptes tramitats.

En acabar el termini establert per al Pla pilot, les oficines han de redactar un informe valoratiu amb conclusions i propostes de futur. A partir d'aquests informes, el Departament de Justícia

reforçarà i iniciarà les actuacions de normalització lingüística que contribueixin de manera més clara a fer del català una llengua d'ús habitual dins l'Administració de justícia.

En acabar els sis mesos que dura el Pla, el Departament de Justícia es compromet a abonar a totes les persones que hi han participat una gratificació econòmica pel fet d'haver col·laborat en la recollida de dades que es fa mentre dura el Pla i en l'elaboració de l'estudi posterior.

3.3 Requisits

Per participar en el Pla pilot cal complir els requisits següents:

- 1 La inscripció ha de ser voluntària. El jutge, el secretari i el 50 % del personal de l'oficina hi han d'estar d'acord.
- 2 El jutge i el secretari han de fer servir el català com a eina de feina de manera habitual.
- 3 El personal de l'oficina ha de tenir els coneixements de català suficients per poder escriure i transcriure documents i per atendre oralment en català.
- 4 Les oficines judicials que hi participin han d'utilitzar els models de documents que tenen a la seva disposició.

3.4 Difusió

Si bé els destinataris del Pla són els òrgans judicials, el Departament de Justícia ha volgut fer extensiva aquesta actuació a tots els òrgans jurídics. Així, en començar el Pla es va informar els col·legis d'advocats i de procuradors, la Fiscalia, els metges forenses, els perits judicials, etc. de la posada en marxa del Pla i de les oficines que hi participaven perquè, com a mínim, en aquests jutjats presentessin tota la documentació en català. També es va preveure que en acabar els primers sis mesos d'execució del Pla es faria difusió dels resultats en el Parlament i a través dels mitjans de comunicació.

3.5 Mitjans que s'han posat a disposició de l'oficina judicial

3.5.1 El sistema de traducció automàtica

Entre els recursos proporcionats als jutjats per facilitar-los el treball en català, cal destacar el programa de traducció automàtica de l'empresa Sail Labs, que els jutjats utilitzen especialment per a la traducció de les sentències. El procés que segueix un document que s'ha de traduir és molt senzill: l'usuari o la usuària envia el document en castellà al dinamitzador a través de la xarxa informàtica, aquest el rep traduït i, un cop n'ha fet la postedició, el torna a l'emissor/a ja preparat perquè l'imprimeixi.

El traductor automàtic és, doncs, una eina molt útil perquè agilita el procés de traducció. No obstant això, cal tenir presents dos elements bàsics:

- 1 Perquè el traductor faci una bona adaptació del text, cal presentar-lo de la manera més acurada possible, sense errades de transcripció, amb frases curtes i ben estructurades.
- 2 Els textos traduïts pel traductor automàtic necessiten la postedició d'un lingüista que revisi les errades i els possibles errors d'interpretació, que encara són nombrosos.

En general, podem dir que les expectatives d'utilització del traductor s'han complert i, per tant, se n'ha de fer una valoració força positiva. El gran volum de documents que s'han de traduir i la urgència amb què s'han de lliurar han fet imprescindible aquesta eina. Ara bé, no hem d'oblidar que la qualitat de la traducció que ens dona el programa està en funció del nivell de correcció amb què està escrit l'original.

I això convé recordar-ho perquè en un àmbit com ara el judicial, en què l'estil de redacció en castellà es caracteritza per les frases llargues i mal puntuades, l'ús de terminologia i fraseologia específiques i uns usos verbals sovint no normatius (com, per exemple, el gerundi de posterioritat), la feina de postedició és molt més lenta d'allò que en principi podem esperar.

3.5.2 L'assistència permanent del dinamitzador lingüístic

A causa de la falta de confiança de la major part del funcionariat a treballar en català, el Departament de Justícia va garantir a totes les oficines inscrites l'assistència permanent d'un dinamitzador lingüístic, la missió del qual és revisar, corregir i traduir els documents que l'oficina emet, sempre que li ho demanin.

Val a dir que la intervenció d'aquests lingüistes ha estat determinant en l'execució del Pla, ja que sense ells en molts jutjats no hauria pogut sortir en català tota la documentació. Cal tenir en compte que els lingüistes, a banda de traduir els models de documents de cada jutjat i de corregir documents concrets, han assumit totes les postedicions de les sentències procedents del traductor automàtic. En molts casos això vol dir haver de traduir una mitjana de 40 sentències setmanals, amb l'agreujant que són documents especialment llargs i complexos.

3.6 Principals problemes plantejats en l'execució del Pla

3.6.1 La mobilitat del funcionariat

Alguns dels funcionaris, jutges i secretaris que es van inscriure al Pla pilot han canviat de destinació més endavant. La seva substitució ha comportat, en alguns casos, l'abandó del Pla pilot del funcionari sortint i la no-incorporació del funcionari entrant, amb els problemes que això ha pogut representar per al compliment dels objectius del Pla. En altres casos, la repercussió del canvi ha estat nul·la, atès que la persona incorporada també s'ha afegit al Pla.

Tanmateix, quan el canvi es produeix en una persona cabdal dins l'estructura del jutjat, com ara el secretari o el mateix jutge, la situació pot arribar a agreujar-se significativament, com va succeir, per exemple, a Amposta, on la negativa d'una secretària judicial a signar documents en català ha representat un problema social amb ressò mediàtic.

3.6.2 La poca o nul·la reacció dels operadors jurídics i dels ciutadans

No s'ha observat pràcticament enlloc un augment d'escrits en català presentats per les parts, fins i tot en poblacions on tots els jutjats s'han inscrit al Pla (Berga, Olot, Solsona, Tremp o Gandesa). Es pot dir que els documents de tràmit es comencen a presentar en català, però les demandes, les contestacions, els recursos, és a dir, els documents bàsics en la tramitació d'un expedient es fan majoritàriament en castellà. No hi hagut, doncs, cap sensibilització ni dedicació especial al Pla pilot per part d'aquests operadors jurídics.

3.7 Resultats

3.7.1 Ús del català en la documentació emesa pel jutjat

D'acord amb les estadístiques obtingudes després dels primers sis mesos d'aplicació del Pla, els percentatges d'ús del català en la documentació escrita són molt alts en totes les demarcacions. Així, per exemple, constatem que el 80 % dels documents de tràmit emesos pel jutjat s'han redactat en català; i pel que fa a les sentències i interlocutòries, aquest percentatge se situa al voltant del 85 %. Aquestes dades tan bones, però, contrasten clarament amb les corresponents a la Fiscalia, als metges forenses i als perits judicials, entre els quals no s'ha notat un increment en l'ús del català.

3.7.2 Ús oral a l'oficina judicial

Pel que fa a les vistes orals, el 74 % dels judicis han tingut lloc en català. Ara bé, cal precisar que quan parlem de judicis en català, no volem pas dir que s'hagin fet íntegrament en aquesta llengua. El que expressa aquesta dada és el percentatge de judicis en què el jutge, el secretari i l'advocat han optat pel català en les seves intervencions verbals en el judici, però això no vol dir que tot el judici s'hagi dut a terme en català. De fet, el que passa sovint, especialment en l'àmbit penal, és que els judicis acaben sent bilingües perquè els acusats són nascuts fora de Catalunya i diuen que s'expressen millor en castellà.

A tall d'anècdota, alguns jutjats ens han comentat que quan conviden les parts a usar el català, en alguns casos hi ha un «alleujament», i en d'altres, la majoria, hi ha un rebuig perquè diuen que «ho porten preparat en castellà».

3.7.3 Documents de les parts

Tal com hem apuntat abans, en parlar dels elements que han dificultat l'aplicació del Pla, els operadors jurídics en general no han col·laborat en l'execució del Pla, però si hem de destacar una dada és el nombre d'escrits de contestacions a les demandes presentats en català, ja que és una xifra lleugerament superior al nombre de demandes presentades en aquesta llengua. I aquesta dada és molt important perquè ens revela que s'ha produït interacció entre els jutjats i els operadors jurídics. És a dir, els advocats s'expressen en català quan tenen la seguretat que el jutjat els atindrà en aquesta llengua sense problemes.

3.8 Continuitat

Precisament pels bons resultats obtinguts, i perquè el Departament de Justícia té com a prioritat mantenir aquest nivell d'ús del català assolit i incrementar-lo, s'ha iniciat una segona fase d'aquest Pla pilot.

Aquesta segona fase té dos vessants. D'una banda, s'obre una nova convocatòria perquè 40 oficines judicials més puguin inscriure-s'hi en dues etapes de 20 jutjats cadascuna. D'altra banda, i per refermar i assegurar la continuïtat de l'ús del català a les oficines inscrites en la primera edició, s'ofereix la possibilitat de continuar participant en el Pla pilot en dues modalitats, entre les quals els jutjats han d'escollir segons les seves circumstàncies:

- Continuar treballant en català només amb l'assistència esporàdica del dinamitzador, que actuarà com a assessor. L'oficina s'ha de comprometre a fer les postedicions de les sentències i d'altres documents que vulgui traduir, per la qual cosa el personal obtindrà al final d'aquesta segona fase del Pla el 100 % de la retribució rebuda en la primera fase.
- Continuar dins el Pla pilot en les mateixes condicions de la primera fase. És a dir, amb l'assistència permanent del dinamitzador. En aquest cas, el personal de l'oficina que necessiti l'assistència permanent del dinamitzador percebrà el 50 % de la quantitat assignada en la primera edició.

3.9 Conclusions

Un cop transcorreguts els sis mesos de duració del Pla previstos, podem constatar que l'èxit ha estat rotund. De fet, quan el Departament de Justícia va decidir dur a terme aquest Pla, se sabia que tindria una bona acceptació, però els resultats han superat els pronòstics més optimistes. I, si cal destacar alguna cosa, pensem que el més important ha estat, i és, la resposta dels funcionaris quan han començat a treballar en català.

Al cap d'unes setmanes, tots els treballadors de les oficines judicials ja han adoptat el català com a llengua de treball d'una manera natural, s'ha aconseguit trencar unes inèrcies d'ús del castellà i s'ha pogut demostrar que és possible treballar en català en una oficina judicial.

Val a dir que el Departament fa temps que treballa en la introducció del català i, mitjançant els dinamitzadors lingüístics, ha traduït tots els documents de tràmit, ha facilitat la formació i l'assessorament dels funcionaris i els ha posat a l'abast totes les eines necessàries. La introducció de la traducció automàtica i el plantejament que s'ha fet del Pla pilot han constituït un pas molt important en la tasca de facilitar al màxim l'ús de les dues llengües oficials de Catalunya per respectar l'opció de tria lingüística dels ciutadans.

Finalment, el que ara cal és aprofitar l'empenta i l'optimisme que ha generat l'execució del primer Pla pilot, i donar publicitat dels resultats obtinguts perquè altres oficines judicials també hi vulguin participar i, així, demostrar als operadors jurídics i a la ciutadania en general que la justícia comença a parlar en català.